

POSTANOWIENIE

Dnia 22 stycznia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Barbara Myszka

w sprawie z wniosku "F.(...)" S.A. w C.

przy uczestnictwie I. B., Zb. B., G. B., M. S., M. B. i T. W.

o zasiedzenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 22 stycznia 2010 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego w C.

z dnia 29 grudnia 2008 r., sygn. akt VI Ca (...),

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 30 września 2008 r. Sąd Rejonowy w C. oddalił wniosek „F.(...)” S.A. w C. o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej na nieruchomości o powierzchni 29 m² (działka nr 22/2), stanowiącej współwłasność uczestników postępowania,, położonej w C. przy ul. L.

Sąd ustalił, że przez działkę nr 22/2 przebiega ciepłociąg składający się z dwóch rur ciepłowniczych, zbudowany przez poprzednika prawnego wnioskodawcy – Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w C. i oddany do użytku 30 grudnia 1976 r. Od tego czasu wnioskodawca, będący jednoosobową spółką Skarbu Państwa, oraz jego poprzednicy prawni dysponowali ciepłociągiem jako posiadacze samoistni.

W dniu 26 stycznia 2006 r. uczestnicy złożyli przeciwko wnioskodawcy w sprawie I C (...) pozew o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z działki nr 22/2. Spółka „F.(...)” pismem z 17 marca 2006 r. uznała te roszczenie do wysokości 1625 zł. Sąd

Rejonowy w C. wyrokiem z dnia 15 czerwca 2007 r. zasądził na rzecz współwłaścicieli kwotę 3.723,60 zł, a Sąd Okręgowy w C. wyrokiem z dnia 4 grudnia 2007 r. (VI Ca (...)) podwyższył wynagrodzenie do wysokości 14.124 zł.

Sąd Rejonowy uznał, że wnioskodawca legitymuje się samoistnym posiadaniem służebności gruntowej w złej wierze od 30 grudnia 1976 r. Nie minął jednak 30-letni okres uprawniający do zasiedzenia służebności (art. 172 k.c. w związku z art. 292 k.c.), ponieważ w dniu 17 marca 2006 r., w następstwie uznania roszczenia przez wnioskodawcę w sprawie I C (...), utracił on status posiadacza samoistnego (art. 123 § 1 pkt 2 k.c.) i w konsekwencji nastąpiła przerwa biegu zasiedzenia (art. 124 k.c. w związku z art. 175 k.c.).

Sąd Okręgowy w C. zaaprobował stanowisko Sądu pierwszej instancji, oddalając apelację wnioskodawcy postanowieniem z dnia 29 grudnia 2008 r.

Sąd II instancji podzielił w szczególności pogląd potwierdzający samoistne posiadanie przez wnioskodawcę służebności gruntowej w złej wierze od 30 grudnia 1976 r., z zaliczeniem ciągłości posiadania (art. 172 k.c. i art. 176 k.c. w związku z art. 292 k.c.). Sąd rozważył ponadto problem przerywania biegu zasiedzenia i przyjął, że do takiego skutku prawnego doszło nie tylko z racji tzw. uznania niewłaściwego (art. 123 § 1 pkt 2 k.c.), lecz także wskutek wniesienia przez współwłaścicieli pozwu o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z działki nr 22/2, ponieważ było to działanie jednoznacznie obronne, zmierzające do przekształcenia łącznego strony stosunku faktycznego i prawnego w stosunek zobowiązaniowy (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.).

Wnioskodawca w skardze kasacyjnej domagał się uchylenia orzeczenia odwoławczego i przekazania sprawy Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania.

Skarżący powołał się na błędną wykładnię przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 175 k.c. w związku z art. 352 § 2 k.c. i 336 k.c. Przedstawił również zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. i art. 282 k.p.c.

Wnioskodawca twierdził, że jego samoistne posiadanie służebności gruntowej w złej wierze było nieprzerwane przez okres uprawniający do zasiedzenia. W szczególności nie doszło do przerywania biegu zasiedzenia w rozumieniu art. 123 § 1 pkt 1 i 2 k.c., gdyż działanie uczestników nie zmierzało do wydania nieruchomości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Po nowelizacji kodeksu cywilnego ustawą z dnia 30 maja 2008 r. (Dz.U. Nr 116, poz. 731) i wprowadzeniu przepisów dotyczących służebności przesyłu (art. 305¹ – 305⁴ k.c.) istnieje od dnia 3 sierpnia 2008 r. łatwość jej ustanowienia na rzecz przedsiębiorcy korzystającego z urządzeń określonych w art. 49 § 1 k.c. Wnioskodawca jest takim przedsiębiorcą, jednakże jego żądanie o stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłowej opiera się wyłącznie na zdarzeniach istniejących przed dniem 3 sierpnia 2008 r., do których miały zastosowanie przepisy o służebnościach gruntowych. W judykaturze akceptowany był przy tym pogląd, iż „przedsiębiorca przesyłowy” miał uprawnienie do żądania ustanowienia na jego rzecz jako właściciela bądź użytkownika wieczystego nieruchomości władnącej służebności gruntowej polegającej na zapewnieniu na czas nieokreślony dostępu do urządzeń przesyłowych, z których korzystał, usytuowanych na nieruchomości obciążonej, a także do żądania stwierdzenia zasiedzenia tej służebności (zob. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 75/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142, z dnia 25 stycznia 2006, I CSK 11/05, niepubl., z dnia 10 lipca 2008 r., II CSK 73/08 niepubl., z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, niepubl., z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 389/08, Gaz. Pr. 2009, nr 5, str. 13, z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 171/08, OSNC 2010, nr 1, poz. 15 oraz z dnia 5 czerwca 2009 r., I CSK 392/08, niepubl.).

Rozpoznając skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia należy zauważyć, iż nie ma sporu co do tego, że wnioskodawca ma status posiadacza samoistnego w złej wierze, a 30-letni okres zasiedzenia rozpoczął się z dniem 30 grudnia 1976 r. (art. 172 i 176 § 1 k.c. w związku z art. 292 k.c.).

Skarżący zasugerował, że Sąd Okręgowy uznał jego posiadanie za zależne, ale ten zarzut wynika z nieporozumienia. Należy na tym tle wskazać, iż służebność gruntowa jest jedynym ograniczonym prawem rzeczowym, które może być przedmiotem zasiedzenia, w związku z czym samoistne posiadanie służebności nie jest posiadaniem „właścicielskim”. W judykaturze podkreśla się, że odpowiednie stosowanie przepisów o zasiedzeniu – przez odesłanie z art. 292 k.c. – trzeba rozumieć w ten sposób, iż przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2006 r., IV CSK149/05, niepubl.). Istotnymi cechami samoistnego posiadania służebności gruntowej są zatem: wyłączność „dla siebie”, ciągłość i niezakłócalność. Sąd Okręgowy nie uchybił tym wskazaniom, gdyż miarodajnie uznał, że wnioskodawca – do czasu

przerwania biegu zasiedzenia – władał samoistnie działką nr 22/2 w zakresie odpowiadającym treści służebności.

Kluczowym zagadnieniem prawnym w rozpoznawanej sprawie jest natomiast problem przerwy biegu zasiedzenia, w następstwie wniesienia przez uczestników przeciwko wnioskodawcy pozwu o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z działki nr 22/2 w sprawie I C (...), zakończonej uwzględnieniem powództwa, po częściowym uznaniu roszczenia (art. 123 § 1 pkt 1 i 2 k.c. w związku z art. 175 k.c. i art. 292 k.c.).

Jest oczywiste, że bieg zasiedzenia służebności gruntowej przerywa wniesienie przez właściciela powództwa windykacyjnego albo negatoryjnego przeciwko posiadaczowi samoistnemu korzystającemu ze służebności. Należy jednak podzielić stanowisko Sądu Okręgowego, że bieg zasiedzenia został przerwany w następstwie wniesienia w dniu 26 stycznia 2006 r. powództwa przeciwko wnioskodawcy w sprawie I C (...). Art. 123 § 1 pkt 1 k.c. przewiduje, że bieg przedawnienia (zasiedzenia) przerywa czynność przed sądem przedsięwzięta bezpośrednio w celu dochodzenia, ustalenia, zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia. Uczestnicy w sprawie I C (...) zgłosili przed sądem roszczenie przeciwko wnioskodawcy dotyczące korzystania przez niego z nieruchomości w „pasie przesyłowym”. W okolicznościach rozpoznawanej sprawy wytoczenie przez współwłaścicieli nieruchomości powództwa windykacyjnego bądź negatoryjnego byłoby oczywiście nieuzasadnione i sprzeczne z interesem społecznym, ponieważ usytuowany na działce nr 22/2 ciepłociąg ma kluczowe znaczenie dla miejscowości C. Pozew uczestników w sprawie I C (...) był jednak skierowany przeciwko uprawnieniu wnioskodawcy jako posiadaczowi korzystającemu ze służebności gruntowej, ponieważ unicestwiał samoistność tego posiadania. Współwłaściciele nieruchomości przed upływem okresu zasiedzenia wykazali w konsekwencji aktywność wymuszającą korzystanie przez wnioskodawcę w działki nr 22/2 w sposób odpłatny, niesamoistny. Trafnie w związku z tym Sąd Okręgowy stwierdził, że działanie uczestników w sprawie procesowej [I C (...)] zmierzało bezpośrednio do nowego ukształtowania stosunku prawnego między stronami, z mocy którego właściciel nieruchomości obciążonej zezwala na korzystanie z niej, w określonym zakresie, posiadaczowi urządzeń przesyłowych za określoną odpłatnością (czynszem).

Z przedstawionych przyczyn zasadnie Sąd Okręgowy uznał, że wniesienie przez uczestników w dniu 26 stycznia 2006 r. pozwu przeciwko wnioskodawcy w sprawie I C

(...) przerwało bieg zasiedzenia służebności gruntowej (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Z tych względów nie istnieje potrzeba rozważenia, czy ewentualne późniejsze zdarzenia prawne mogły przerwać ten bieg.

Należało w konsekwencji oddalić skargę kasacyjną wnioskodawcy (art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).